

INFORMACJA NA TEMAT FUNKCJONOWANIA OŚRODKÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W POLSCE

(opracowano w maju 2015r.)

I. Informacje ogólne

Ośrodki pomocy społecznej są jednostkami organizacyjnymi realizującymi zadania pomocy społecznej w gminach. W Polsce funkcjonuje ok. 2,5 tys. ośrodków pomocy społecznej, w których zatrudnionych jest 51 738 pracowników (dane za 2014 r.). Wykonując zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, kierują się ustaleniami wójta (burmistrza, prezydenta miasta), natomiast realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, kierują się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) udziela kierownikowi ośrodka pomocy społecznej upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości gminy.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163) określa zakres podmiotowy i przedmiotowy działania systemu pomocy społecznej w Polsce. Zadania realizowane przez samorządowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej w zakresie pomocy społecznej zostały określone w poszczególnych artykułach cytowanej ustawy.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy-
art. 17 ust.1:

- 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- 2) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,
- 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,

- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
- 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- 10) praca socjalna,
- 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
- 13) dożywianie dzieci,
- 14) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- 15) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- 16) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- 17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- 18) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
- 19) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- 20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym należy - art. 17 ust. 2:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- 4) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- 5) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy - art. 18 ust.1:

- 1) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- 3) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 4) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom,
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym

udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

7) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

W ramach struktury organizacyjnej ośrodka pomocy społecznej może zostać wyodrębniony zespół realizujący zadania tego ośrodka w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej. W jego skład wchodzi co najmniej trzech pracowników socjalnych, a także inni specjaliści realizujący zadania w zakresie integracji społecznej.

W miastach na prawach powiatu ośrodki pomocy społecznej wykonują również zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie i mogą być wówczas nazwane "miejskimi ośrodkami pomocy rodzinie".

Do zadań własnych powiatu należy - art. 19 :

- 1) opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami,
- 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
- 3) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- 4) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze,

- młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się,
- 5) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, mającym trudności w integracji ze środowiskiem,
 - 6) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób,
 - 7) prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - 8) prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej,
 - 9) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach,
 - 10) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu;
 - 11) doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu,
 - 12) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
 - 13) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
 - 14) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,
 - 15) utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy - art. 20 ust.1:

- 1) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub

d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, w zakresie indywidualnego programu integracji, oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,

- 2) prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 3) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- 4) udzielanie cudzoziemcom pomocy w zakresie interwencji kryzysowej.

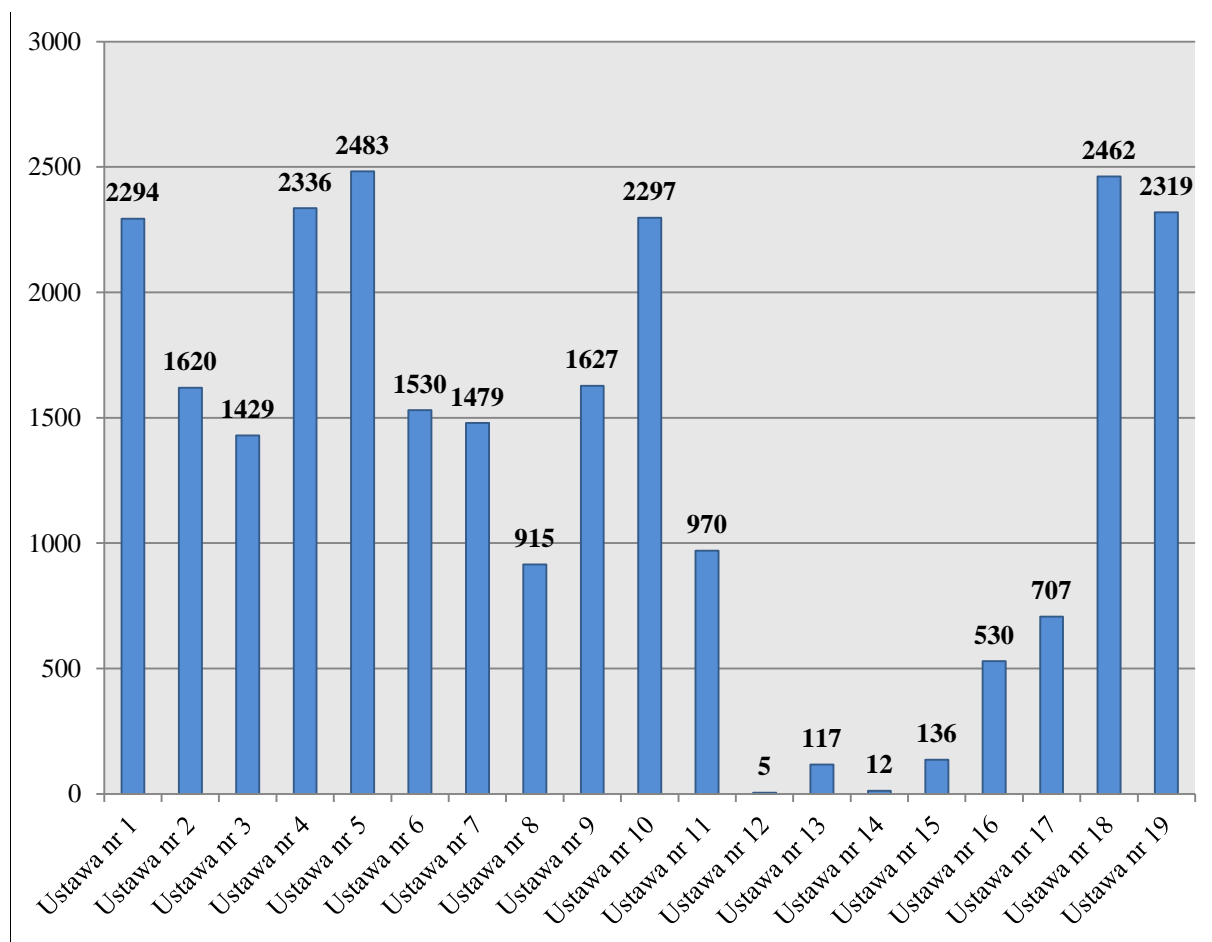
Ponadto jednostki te mogą realizować zadania w oparciu o m.in. ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a także zajmować się przyznawaniem dodatków mieszkaniowych, stypendiów socjalnych oraz świadczeń rodzinnych. Łącznie ośrodki pomocy społecznej realizują zadania przypisane do gminy w oparciu o 19 różnych ustaw (bez ustawy o pomocy społecznej).

Poniżej przedstawiono poszczególne ustawy oraz liczbę ośrodków, które je realizują*:

L.p.	Ustawa	Liczba gmin
1	ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów	2 294
2	ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	1 620
3	ustawa z dnia 29 lipca o przeciwdziałaniu narkomanii	1 429
4	ustawa z dnia 28 listopada o świadczeniach rodzinnych	2 363
5	ustawa z dnia 29 lipca o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	2 483
6	ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych	1 530
7	ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne	1 479
8	ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty	915
9	ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	1 672

10	ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych	2 297
11	ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych	970
12	ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne	5
13	ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych	117
14	ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy	12
15	ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym	136
16	ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3	530
17	ustawa z dnia 17 lipca 1997 r. o stosowaniu szczególnych rozwiązań związanych z likwidacją skutków powodzi, które miała miejsce w lipcu 1997	707
18	ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	2 462
19	ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów	2 319

*dane z 04.2015 liczba ośrodków, które udzieliły odpowiedzi 2 495- badanie jednorazowe MPiPS.

II. Kadra ośrodków pomocy społecznej - pracownicy socjalni

Zgodnie z art. 110 ust. 11 w ośrodku pomocy społecznej liczba zatrudnionych pracowników socjalnych musi odpowiadać wskaźnikowi jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców gminy lub jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną. O wyborze wskaźnika dla poszczególnych gmin decydują władze gminy.

Jednocześnie ustęp 12 cytowanego artykułu określił minimalną liczbę pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodku pomocy społecznej w pełnym wymiarze czasu pracy na 3 pracowników.

Do zadań pracownika socjalnego należy w szczególności:

- 1) praca socjalna,
- 2) dokonywanie analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń,
- 3) udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji życiowej; skuteczne posługiwanie się przepisami prawa w realizacji tych zadań,
- 4) pomoc w uzyskaniu dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów i udzielania pomocy przez właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe oraz wspieranie w uzyskiwaniu pomocy,
- 5) udzielanie pomocy zgodnie z zasadami etyki zawodowej,
- 6) pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych,
- 7) współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii i skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenie skutków ubóstwa,

- 8) inicjowanie nowych form pomocy osobom i rodzinom mającym trudną sytuację życiową oraz inspirowanie powołania instytucji świadczących usługi służące poprawie sytuacji takich osób i rodzin,
- 9) współuczestniczenie w inspirowaniu, opracowaniu, wdrożeniu oraz rozwijaniu regionalnych i lokalnych programów pomocy społecznej ukierunkowanych na podniesienie jakości życia.

Uprawnienia pracownika socjalnego:

- **prawo pierwszeństwa przy wykonywaniu swoich zadań w urzędach, instytucjach i innych placówkach**, a organy są obowiązane do udzielania pracownikowi socjalnemu pomocy w zakresie wykonywania tych czynności,
- **ochrona prawna przewidziana dla funkcjonariuszy publicznych**,
- **dotatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze 10 dni roboczych** – przysługuje raz na dwa lata pracownikowi socjalnemu zatrudnionemu w ośrodku pomocy społecznej lub w powiatowym centrum pomocy rodzinie, do którego obowiązków należy praca socjalna oraz przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych, jeżeli przepracował nieprzerwanie i faktycznie co najmniej 5 lat,
- **dotatek do wynagrodzenia w wysokości 250 zł** – przysługuje pracownikowi socjalnemu zatrudnionemu w pełnym wymiarze czasu pracy w samorządowych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, do którego podstawowych obowiązków należy świadczenie pracy socjalnej w środowisku, w tym przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych poza siedzibą jednostki. W przypadku zatrudnienia w mniejszym wymiarze czasu pracy dotatek przysługuje w wysokości proporcjonalnej do czasu pracy,
- **zwrot kosztów przejazdów z miejsca pracy do miejsc wykonywania przez niego czynności zawodowych** – w przypadku braku możliwości zapewnienia dojazdu środkami pozostającymi w dyspozycji zatrudniającego go pracodawcy,
- **zwrot kosztów szkolenia w zakresie specjalizacji zawodowej w zawodzie pracownika socjalnego** – w kwocie nie mniejszej niż 50% kosztów szkolenia,

—**superwizja pracy socjalnej** – od 31 grudnia 2013 r. pracownik socjalny ma prawo do korzystania z poradnictwa prowadzonego przez superwizorów pracy socjalnej, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie kompetencji zawodowych, utrzymanie wysokiego poziomu świadczonych usług oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego w porozumieniu z pracodawcą co do wyboru formy i osoby udzielającej porad.

III. Informacja dotycząca kadry ośrodków pomocy społecznej

(stan na 31 grudnia 2014 r.)

Łącznie w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 51.738 osób. Zatrudnienie w przeliczeniu na etaty wynosiło 49.828, 75 etatu.

Poniższe zestawienie przedstawia liczbę pracowników w poszczególnych stanowiskach oraz przeliczenia na etaty:

OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ	Liczba pracowników	Liczba w przeliczeniu na etaty
OGÓŁEM	51 738	49 828,75
z tego:		
kierownicy	2 507	2 503,83
zastępcy kierowników	439	436,38
pracownicy socjalni (ogółem)	19 697	19 497,64
z tego:		
starszy specjalista pracy socjalnej	1 660	1 652,07
specjalista pracy socjalnej	5 775	5 751,76
starszy pracownik socjalny	5 571	5 538,37
pracownik socjalny	6 663	6 528,94
w tym:	16 481	16 273,08
w rejonach opiekuńczych		
główny specjalista	172	165,10
w tym:	48	47,50
będący pracownikiem socjalnym		
aspirant pracy socjalnej	362	348,86

pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	5 608	5 281,08
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	852	786,55
konsultant	316	268,29
koordynator ds. komputeryzacji	161	135,11
radca prawny	220	151,64
pozostali pracownicy	21 432	20 280,77

Zgodnie z informacjami zawartymi w *Sprawozdaniu rocznym z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014 r.* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz danych GUS wynika, że średnia liczba osób przypadająca na jednego pracownika socjalnego wynosi 1 954 osoby. Najwięcej mieszkańców na jednego pracownika socjalnego przypada w województwie mazowieckim – 2 307 osób, z kolei najniższy wskaźnik osiąga województwo warmińsko – mazurskie, gdzie na pracownika socjalnego przypada 1 643 osoby.

Średnia liczba osób, przypadająca na jednego pracownika socjalnego z rejonów opiekuńczych wynosi 2 335 osób. Największa średnia została odnotowana w województwie śląskim, są to 3 172 osoby, natomiast najniższa w województwie lubelskim, są to bowiem 1 792 osoby.

Zróznicowana jest także średnia liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia, przypadająca na jednego terenowego pracownika socjalnego. Średnia dla kraju wynosi 114 osób. W województwie podlaskim wskaźnik ten był zdecydowanie wyższy, wyniósł on bowiem 170 osób i jest to najwyższy wynik wśród pozostałych województw. Poniżej średniej znajduje się województwo dolnośląskie, gdzie na jednego terenowego pracownika socjalnego przypada 85 osób. Zdecydowana większość województw oscyluje wokół średniej liczby osób przyjętej dla kraju.

Średnia liczba rodzin, w wymiarze kraju, którym decyzją przyznano świadczenia wynosi 72 rodziny na jednego terenowego pracownika socjalnego. Powyżej tego wyniku plasują się województwa: podlaskie, warmińsko – mazurskie oraz kujawsko – pomorskie osiągając kolejno wyniki: 105 rodzin, 99 rodzin i 97 rodzi. Najniższa

średnia została odnotowana w dwóch województwach, są to: województwo lubelskie oraz małopolskie, ich wynik kształtował się na poziomie 57 osób.

Średnie wynagrodzenie pracowników zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej mieściło się w przedziale 2 760zł – 5 297 zł. Średnia wysokość wynagrodzenia w wymiarze ogólnokrajowym dla personelu kierowniczego wyniosła 5 297 zł, z kolei dla personelu administracyjnego – 2 760 zł. W przypadku pracowników socjalnych, wysokość średniego wynagrodzenia wyniosła 3 118 zł, zaś dla pracowników socjalnych pracujących w rejonach opiekuńczych 3 130 zł. Wynagrodzenie pozostałego personelu zatrudnionego w OPS wynosiło średnio 2 342zł.

IV. Działania Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej MPiPS w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa zawodowej kadry pomocy społecznej

Z inicjatywy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej na początku 2015 roku odbyły się dwie debaty dotyczące podniesienia poziomu bezpieczeństwa kadry pomocy społecznej w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie.

W debatach uczestniczyli przedstawiciele Polskiej Federacji Związkowej Pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej, Rady Pomocy Społecznej przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej, Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Powiatowych i Miejskich Ośrodków Pomocy Rodzinie „Centrum”, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej „RAZEM”, Stowarzyszenia Ośrodków Pomocy Społecznej „FORUM”, Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Socjalnych w Łodzi, internetowego portalu „ops.pl.”. Z ramienia resortu pracy uczestniczyli sekretarz i podsekretarz stanu w MPiPS, kierownictwo i pracownicy Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej MPiPS.

W trakcie debat uczestnicy przedstawili poglądy reprezentowanych organizacji oraz własne dotyczące bezpieczeństwa pracowników socjalnych oraz innych pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej różnych szczebli.

W wyniku dyskusji uczestnicy debaty uznali za konieczne dokonanie zmian w trzech obszarach:

- 1) zmiany w systemie prawnym,
- 2) organizacji pracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej ,
- 3) kształcenie i doskonalenia zawodowego kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

W związku z takimi konkluzjami zostały powołane trzy zespoły robocze, które opracowały możliwe do wdrożenia propozycje rozwiązań.

Resort pracy i polityki społecznej przeprowadził także rozmowy z przedstawicielami Policji. W wyniku dokonanych ustaleń w Biurze Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji trwają prace nad przygotowaniem materiałów pt. „Założenia do organizacji szkoleń”.

Materiał ten będzie podstawą do podjęcia współpracy pomiędzy Komendami Wojewódzkimi Policji a Wydziałami Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich w zakresie organizacji szkoleń z zakresu bezpieczeństwa dla poszczególnych ośrodków pomocy społecznej.

Jednocześnie dyrektor Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej wystosował pisma do regionalnych ośrodków pomocy społecznej (z dnia 8 kwietnia 2015 r. znak DPS-II.074.11.2015 L.dz. 2896- kopia pisma w załączeniu) w zakresie uwzględnienia przez nie w planach szkoleniowych problematykę związaną z bezpieczeństwem zawodowej kadry pomocy społecznej oraz do dyrektorów wydziałów polityki społecznej(z dnia 8 kwietnia 2015 r. znak DPS-II.074.10.2015 L.dz. 2895 - kopia pisma w załączeniu) w zakresie zorganizowania wsparcia prawnego i psychologicznego, w sytuacjach dla nich kryzysowych lub traumatycznych wynikających z wykonywania obowiązków służbowych.

Dodatkowo uprzejmie informuje, że wszelkie informacje o aktach agresji, w tym także słownych, skierowanych przeciwko pracownikom jednostek pomocy społecznej są przekazywane do Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS). Do dnia 30 września 2015r. zostały zgłoszone 94 przypadki nagannych zachowań.

Pragnę również poinformować, że nowelizacji ustawy o pomocy społecznej znalazł się zapis nowelizujący art. 107 poprzez dodanie ust. 3a i 3b w brzmieniu:

„3a. Przy przeprowadzaniu rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz świadczeniu pracy socjalnej w środowisku może uczestniczyć drugi pracownik socjalny. Rodzinny wywiad środowiskowy oraz świadczenie pracy socjalnej w środowisku może się odbywać w asyście funkcjonariusza Policji.

3b. Kierownik ośrodka pomocy społecznej na wniosek pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej lub z własnej inicjatywy, może wystąpić z wnioskiem do właściwego miejscowo komendanta Policji o asystę, w trakcie przeprowadzania rodzinnego wywiadu środowiskowego lub świadczenia pracy socjalnej w środowisku. Właściwy miejscowo komendant Policji jest obowiązany do zapewnienia pracownikowi socjalnemu asysty Policji przy przeprowadzaniu rodzinnego wywiadu środowiskowego lub świadczeniu pracy socjalnej w środowisku.”.

Zmiana została opublikowana w Dzienniku Ustaw z 2015 r. poz. 1310 i pozwoli ona na zwiększenie poczucie bezpieczeństwa kadry pomocy społecznej podczas wykonywania obowiązków służbowych w środowisku, szczególnie w środowiskach, które w ocenie pracowników socjalnych mogą stwarzać zagrożenia dla życia lub zdrowia.

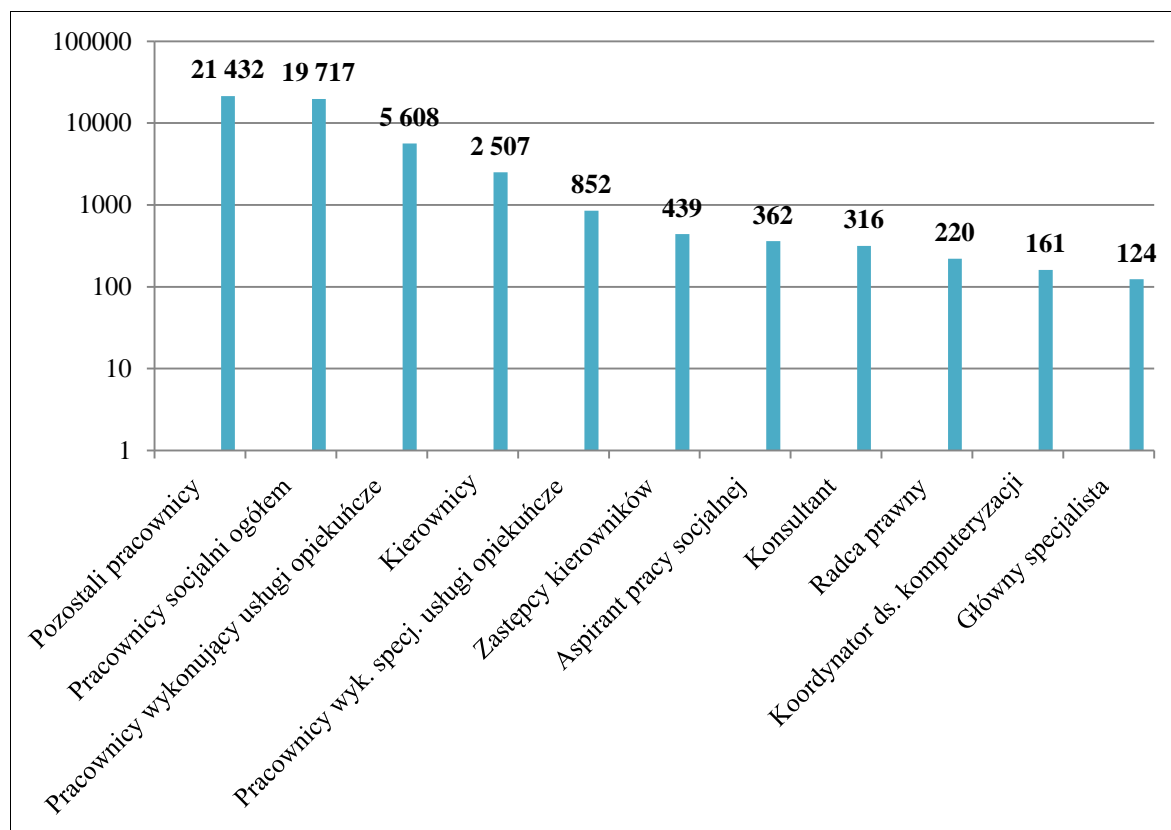
Pan Władysław Kosiniak - Kamysz - Minister Pracy i Polityki Społecznej skierował do wójtów, burmistrzów, prezydentów miast oraz starostów powiatowych apel (pismo z dnia 10 kwietnia 2015r., znak DPS-II.10(1).2015 L. dz. 2920 - kopia w załączeniu) w sprawie podjęcia, przez władze samorządowe, niezbędnych kroków mających na celu zwiększenie poziomu bezpieczeństwa samorządowych pracowników jednostek pomocy społecznej szczebla gminnego oraz powiatowego. Pismo Ministra zostało w dniu 5 maja 2015 r. zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa

Apel ten został przekazany pismem Pani Elżbiety Seredyn - Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej - do wszystkich Dyrektorów Wydziałów Polityki Społecznej urzędów Wojewódzkich z prośbą o przekazanie do adresatów, a także zamieszczenia na stronach internetowych urzędów wojewódzkich.

Załączniki 1 – 8 przedstawiają dane dot. kadry oraz inne parametry obrazujące stan nasycenia zawodową kadrą pomocy społecznej wg województw.
Stan na kwiecień 2015 r.*

Załącznik nr 1

Wykres nr 1. Liczba osób ogółem zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w 2014r. z podziałem na stanowiska.

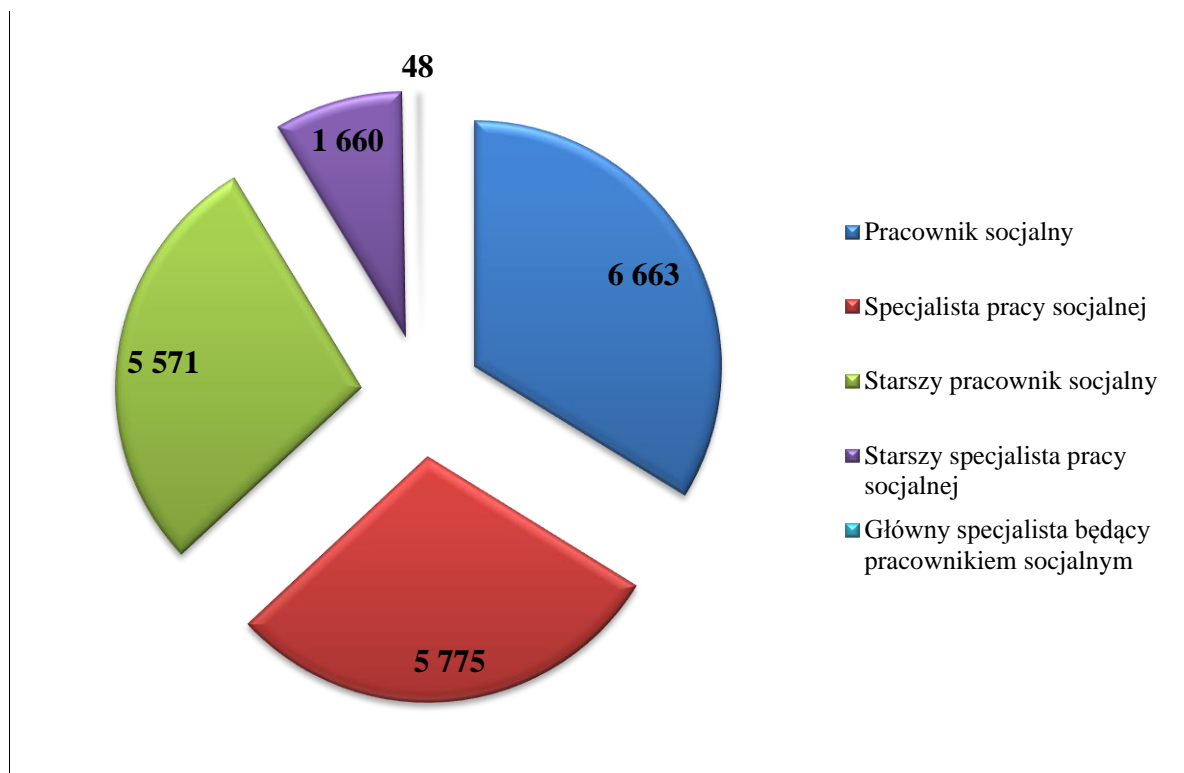
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Liczba osób ogółem zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w 2014 r. wyniosła 51 738 osób. Największą grupę, wśród osób pracujących w OPS, tworzyli tzw. *pozostali pracownicy*, stanowili oni 41% ogółu zatrudnionych. Drugą największą grupą osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej, byli pracownicy socjalni, których udział kształtował się na poziomie 38% i wyniósł ponad 19 tys. osób. Liczba pracowników socjalnych wykonujących usługi opiekuńcze wyniosła 5 608 osób i stanowili oni 10% ogółu osób zatrudnionych w OPS. Udział kierowników w ogólnej liczbie osób, które pracowały w ośrodkach pomocy społecznej w 2014, kształtował się na poziomie 5%. Pozostałe grupy pracowników, tj.: pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze, zastępcy kierowników, aspiranci pracy socjalnej,

konsultanci, radcy prawni, koordynatorzy ds. komputeryzacji oraz główni specjaliści, stanowili 16% ogółu zatrudnionych w OPS.

Załącznik nr 2

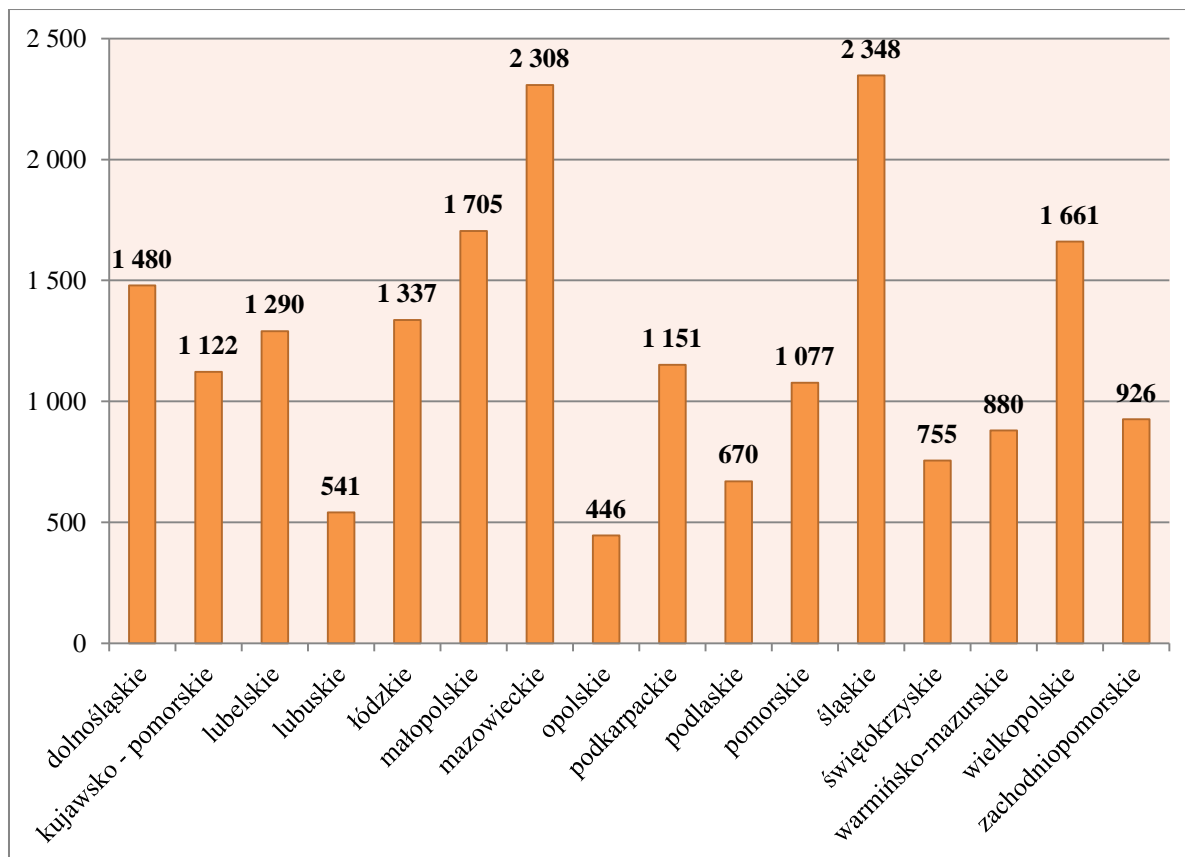
Wykres nr 2. Liczba pracowników socjalnych ogółem wraz z wyszczególnieniem zajmowanych stanowisk w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Powyższy wykres przedstawia liczbę pracowników socjalnych z wyszczególnieniem zajmowanych stanowisk w 2014 roku. Największą grupę stanowią pracownicy socjalni - 6 663 osób. Na drugim miejscu plasują się specjaliści pracy socjalnej, ich udział w ogólnej liczbie pracowników socjalnych wynosi 29%. Liczba osób, które zajmują stanowisko starszego pracownika socjalnego wynosi 5 571 i jest o ponad 1 tys. osób mniejsza od liczby pracowników socjalnych. Liczba osób pracujących, jako starsi specjaliści pracy socjalnej wynosi 1660 osób. Najmniej liczną grupą wśród pracowników socjalnych ogółem, stanowią główni specjaliści, będący pracownikami socjalnymi, ich liczba wynosi 48 osób.

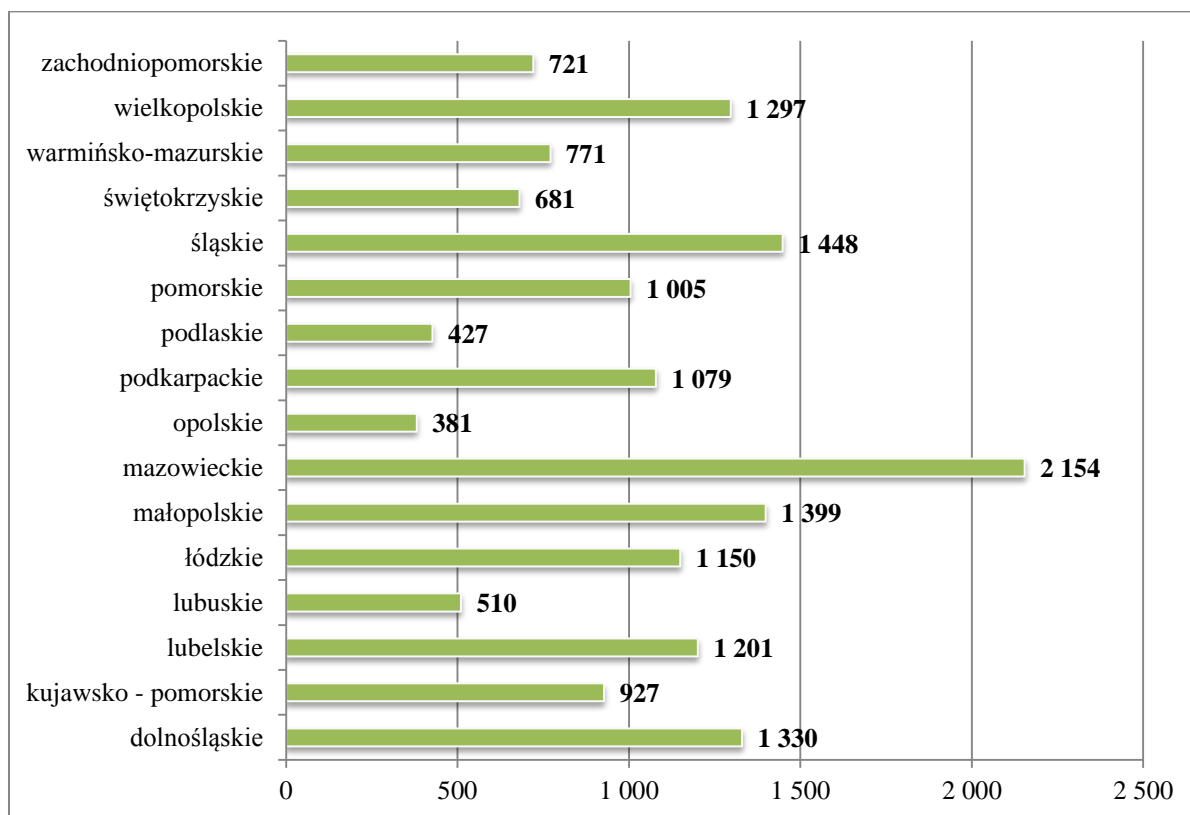
Wykres nr 3. Liczba pracowników socjalnych ogółem wg województw w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Powyższy wykres przedstawia liczbę pracowników socjalnych ogółem, w poszczególnych województwach w 2014 r. Zgodnie z nim, najwięcej pracowników socjalnych pracowało w województwie śląskim – było to 2 348 osób, co stanowi 12% ogółu pracowników socjalnych. Drugim województwem, pod względem liczebności pracowników socjalnych zatrudnionych w OPS, jest województwo mazowieckie. Różnica pomiędzy tym regionem, a województwem śląskim wynosi 40 osób. Liczba pracowników socjalnych w województwach: małopolskim i wielkopolskim, była wyższa niż 1 500 osób i wynosiła kolejno 1 705 i 1 661 osób. Zgodnie z powyższym wykresem w sześciu województwach liczba pracowników socjalnych znalazła się w przedziale 1000 – 1500 osób, były to następujące województwa (według kolejności malejącej): dolnośląskie, łódzkie, lubelskie, podkarpackie, kujawsko–pomorskie oraz pomorskie. W pozostałych województwach liczba pracowników nie przekroczyła 1 tys. W województwie zachodniopomorskim pracuje 926 pracowników socjalnych i jest o 483 osoby więcej niż w województwie opolskim, w którym zatrudniona jest najmniejsza liczba osób.

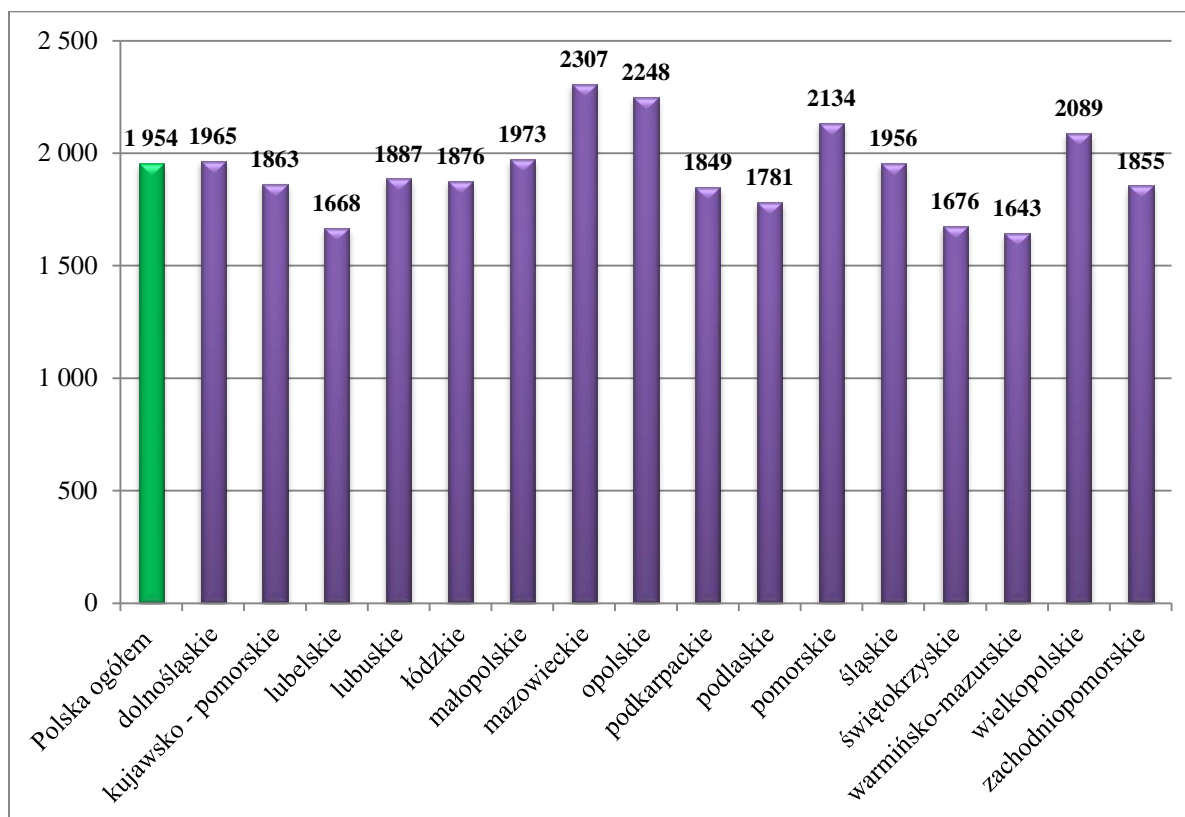
Wykres nr 4. Liczba pracowników socjalnych z rejonów opiekuńczych w 2014 r. wg województw.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Wykres ten przedstawia liczbę pracowników socjalnych, którzy wykonywali pracę w rejonach opiekuńczych w 2014 r. Ich łączna liczba wyniosła 16 481 osób. Jak można zauważyć, tendencje kształtują się inaczej, niż w przypadku liczby pracowników socjalnych ogółem w poszczególnych województwach przedstawionych na wykresie nr 3. Najwięcej pracowników socjalnych w rejonach opiekuńczych pracowało w województwie mazowieckim, było to 2 154 osoby. Na drugim miejscu pod względem liczby pracowników socjalnych wykonujących pracę w rejonach opiekuńczych plasuje się województwo śląskie. Różnica pomiędzy wymienionymi regionami wynosi 706 osób. Województwa: małopolskie, dolnośląskie oraz wielkopolskie, posiadają zbliżoną liczbę pracowników socjalnych z rejonów opiekuńczych i oscyluje ona około 1 300 osób. Więcej niż 1 tys. pracowników socjalnych w rejonach opiekuńczych mają jeszcze województwa: pomorskie, podkarpackie, łódzkie i lubelskie. W pozostałych województwach pracuje mniej niż 1 tys. pracowników socjalnych w rejonach opiekuńczych, najmniej w opolskim, podlaskim oraz lubuskim.

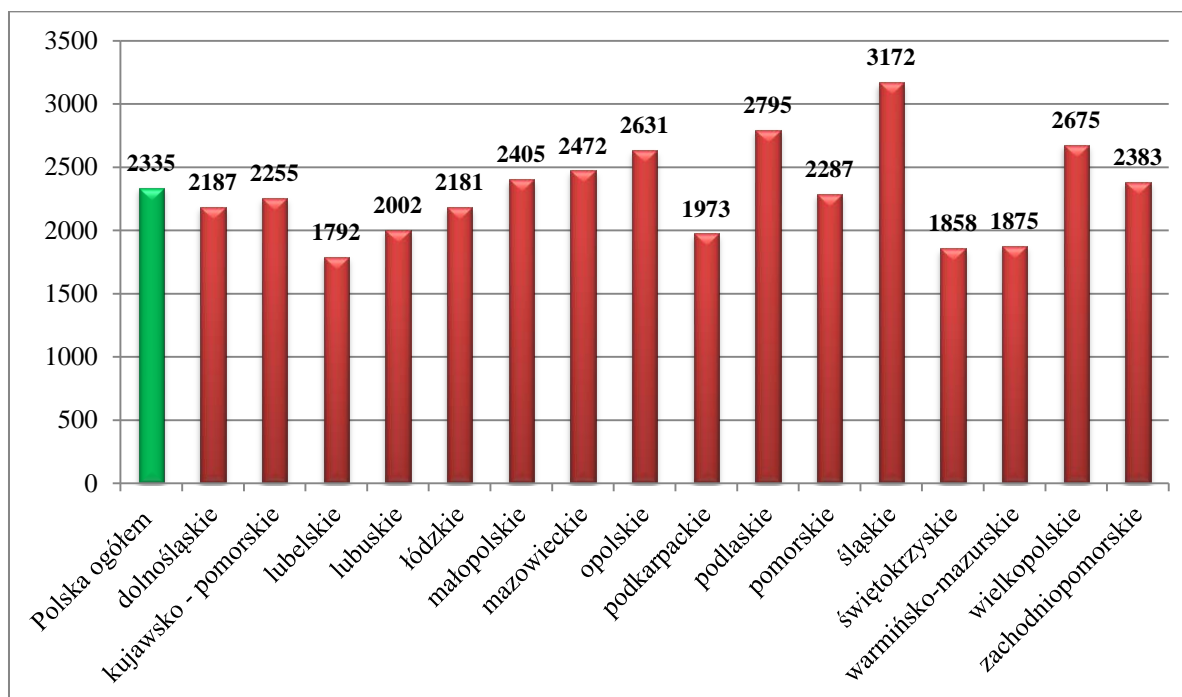
Wykres nr 5. Liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego (ogółem) w 2014 r. wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego *Ludność, stan i struktura w przekroju terytorialnym* z 2014 r.

Powyższy wykres przedstawia liczbę mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego ogółem w 2014 r. wg województw. Zgodnie z wykresem najwięcej osób na jednego pracownika socjalnego przypadało w województwie mazowieckim i było to 2 307 mieszkańców. Ponadto w województwach: opolskim, pomorskim oraz wielkopolskim średnia ta przekracza 2 tys. osób. Zgodnie z wykresem, przeciętna liczba osób przypadająca na jednego pracownika socjalnego ogółem w skali kraju wynosi 1 954 mieszkańców. Zdecydowana większość województw oscyluje wokół tej średniej. Najmniej mieszkańców na jednego pracownika socjalnego przypadała w województwie warmińsko – mazurskim, jest to 1 643 osoby. Różnica pomiędzy tym regionem a województwem mazowieckim, w którym średnia była największa, wynosi: 664 osoby.

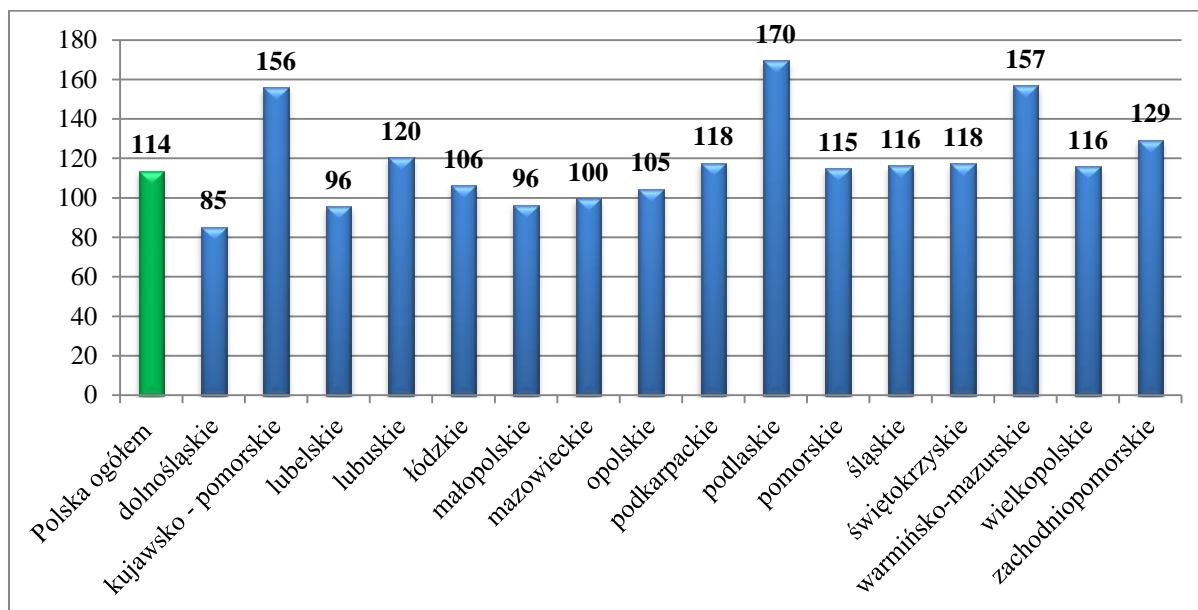
Wykres nr 6. Liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego z rejonów opiekuńczych w 2014 r. wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego *Ludność, stan i struktura w przekroju terytorialnym* z 2014 r.

Powyższy wykres przedstawia liczbę mieszkańców przypadającą na jednego pracownika socjalnego, wykonującego pracę w rejonie opiekuńczym w 2014 r. wg województw. Najwięcej osób na jednego pracownika socjalnego z rejonu opiekuńczego przypadało w województwie śląskim, było to 3 172 osoby. Kolejnymi województwami, w których średnia liczba mieszkańców przekraczała 2 500 osób, są województwa: podlaskie, wielkopolskie i opolskie. Średnia liczba mieszkańców na jednego pracownika socjalnego wyniosła tam kolejno 2 795, 2 675 i 2 631 osób. Zgodnie z wykresem, w czterech województwach średnia liczba mieszkańców na jednego pracownika socjalnego wyniosła mniej niż 2 tys. osób, są to: województwa: podkarpackie, warmińsko – mazurskie, świętokrzyskie oraz lubelskie. Ostatnie województwo – województwo lubelskie – posiada najniższą średnią i są to 1 792 osoby, czyli 1 380 osób mniej, niż w województwie śląskim. Warto zaznaczyć, że średnia liczba mieszkańców na jednego pracownika socjalnego z rejonu opiekuńczego w skali kraju wynosi 2 335 osób.

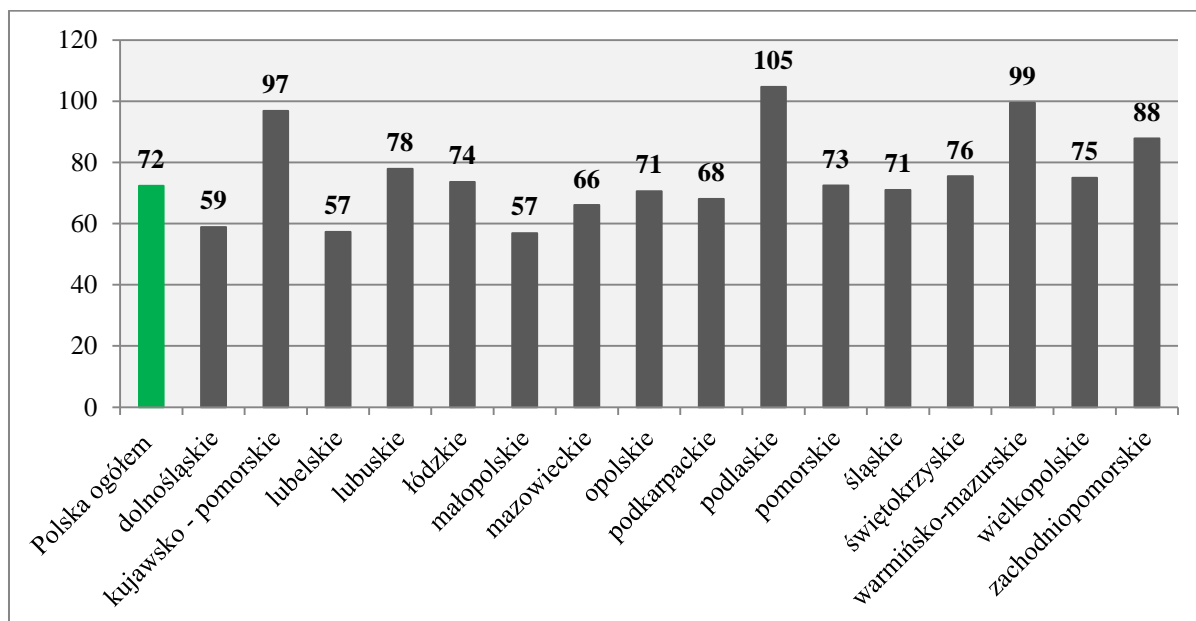
Wykres nr 7. Średnia liczba osób którym, decyzją przyznano świadczenia przypadająca na jednego pracownika socjalnego pracującego w rejonie opiekuńczym w 2014 r., wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Powyższy wykres, przedstawia średnią liczbę osób, którym poprzez wydanie decyzji przyznano świadczenia, przypadającą na jednego pracownika socjalnego pracującego w rejonie opiekuńczym w 2014 r.. Średnia dla kraju wynosi 114 osób. Wynik, zdecydowanie wyższy od średniej uzyskały województwa: podlaskie, warmińsko mazurskie oraz kujawsko – pomorskie. Średnia liczba osób przypadająca na jednego pracownika terenowego w tych województwach mieściła się w przedziale 156 – 170 osób. Najniższa średnia została odnotowana w województwie dolnośląskim – na jednego pracownika socjalnego z rejonu opiekuńczego przypada tam 85 osób. Jest to o 85 osób mniej, niż w przypadku wyniku osiągniętego w ramach najwyższej średniej. Zdecydowana większość województw oscylowała wokół średniej przyjętej dla Polski.

Wykres nr 8. Średnia liczba rodzin, którym decyzją przyznano świadczenia, przypadająca na jednego pracownika socjalnego pracującego w rejonie opiekuńczym w 2014 r., wg województw

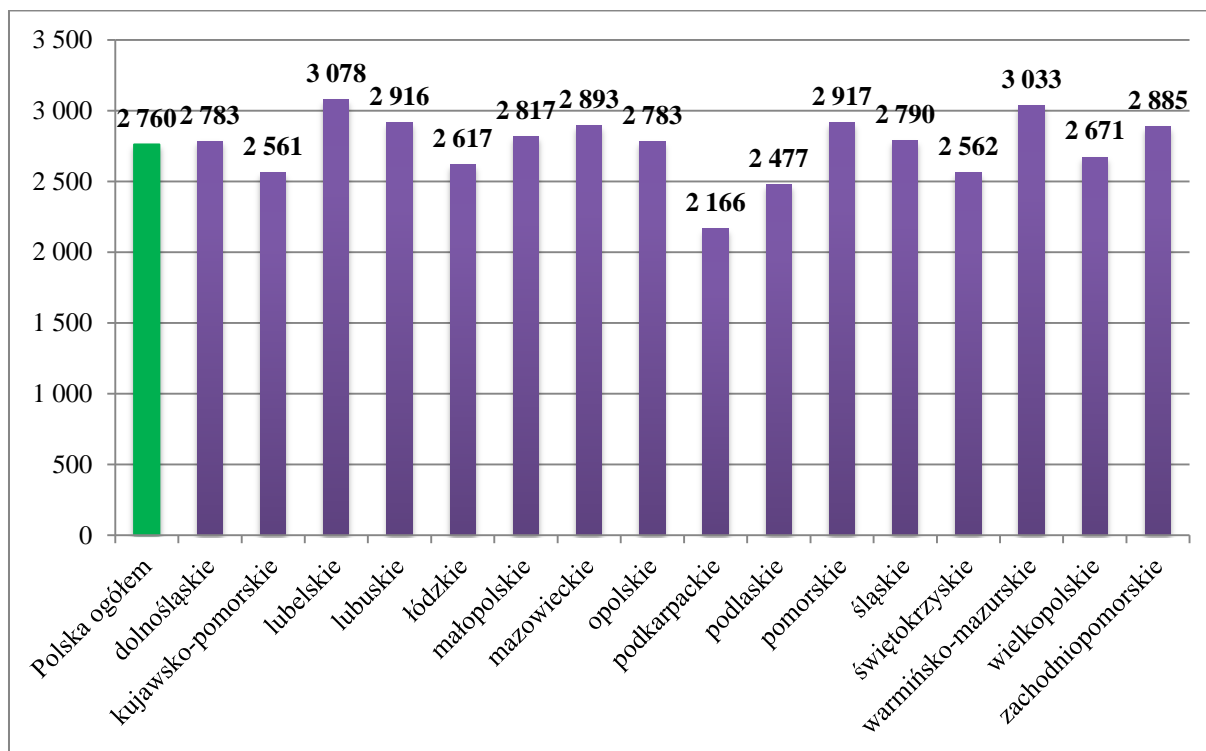
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I – XII 2014* Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Powyższy wykres przedstawia średnią liczbę rodzin, którym decyzją przyznano świadczenia, przypadającą na jednego pracownika socjalnego z rejonu opiekuńczego w 2014 r. Najwyższa średnia została osiągnięta przez województwo podlaskie, było to 105 osób, na jednego pracownika socjalnego. Kolejnymi województwami, które znacząco przekroczyły średnią dla kraju, były województwa: warmińsko – mazurskie, kujawsko – pomorskie oraz zachodniopomorskie, osiągając kolejno wyniki: 99, 97 i 88 osób. Średnia dla Polski wyniosła 72 osoby na jednego terenowego pracownika socjalnego. Zdecydowana większość województw osiągała wynik zbliżony do tej średniej, było to dziewięć województw, a ich wyniki mieściły się w przedziale 66 – 78 osób. Najniższą średnią osiągnęły jednocześnie dwa województwa, tj. lubelskie i małopolskie, których wynik wyniósł 57 osób i jest o 48 osób mniej od najwyższej średniej.

Załączniki 9 – 13 przedstawiają wysokości wynagrodzeń osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej wraz z wyszczególnieniem zajmowanych stanowisk wg województw. Stan na kwiecień 2015 r.*

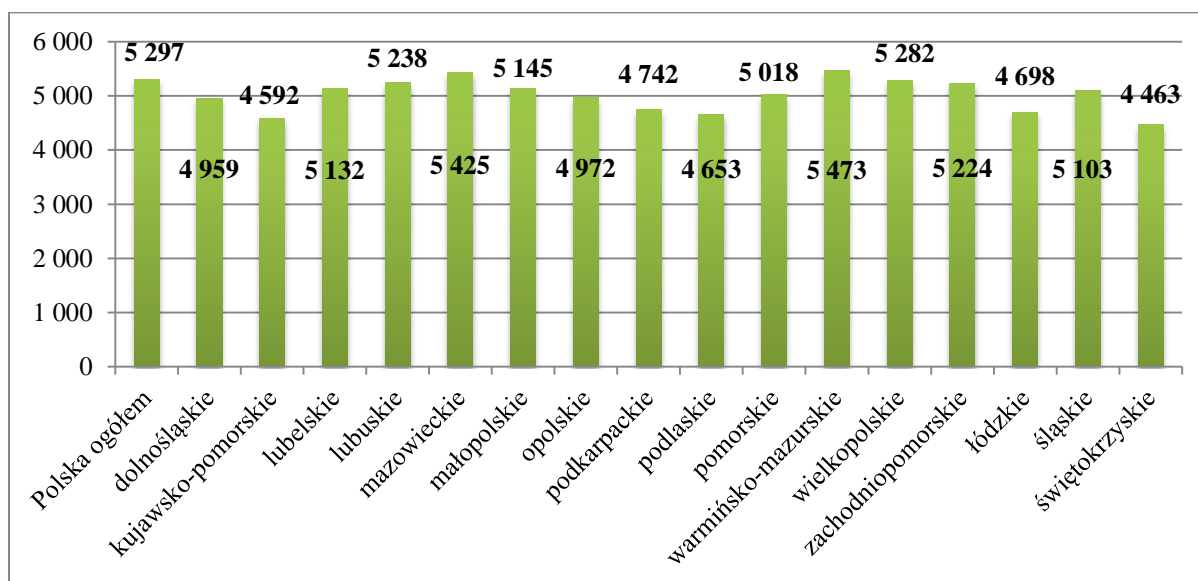
Załącznik 9.

Wykres nr 9. Średnia wysokość wynagrodzenia dla personelu administracyjnego w marcu 2015 r. wg województw [zł]

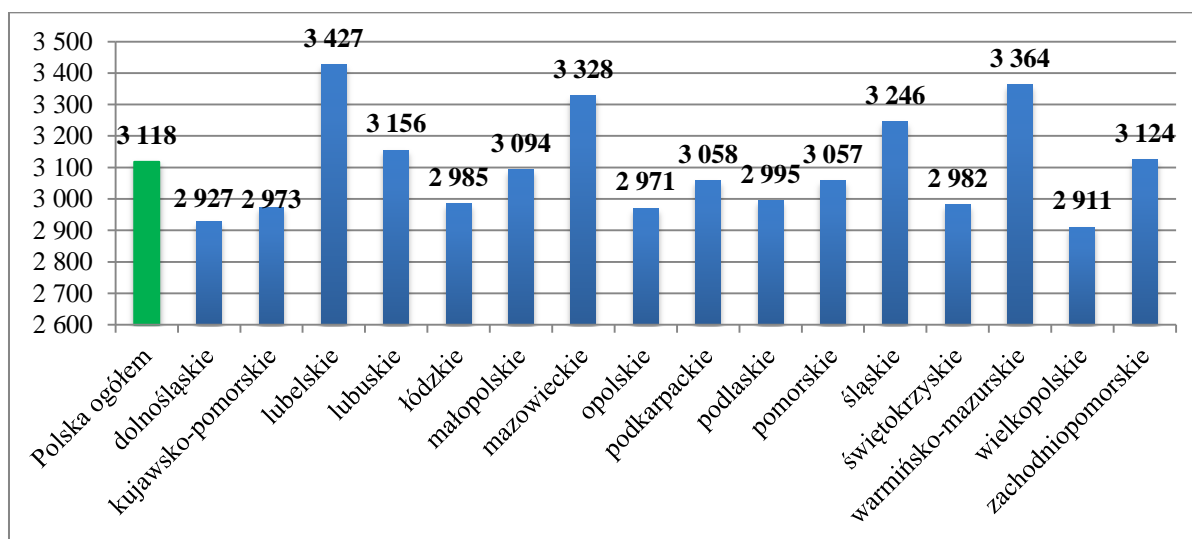
Średnia wysokość wynagrodzenia dla personelu administracyjnego – stan na marzec 2015 r. – kształtowała się w przedziale 2 166 zł – 3 078 zł. Najwyższa średnia została osiągnięta przez województwa lubelskie oraz warmińsko mazurskie i przekroczyła 3 tys. zł. Średnia wysokość wynagrodzenia dla personelu administracyjnego w skali kraju wynosi 2 760 zł, w sześciu województwach, tj.: łódzkim, świętokrzyskim, kujawsko – pomorskim, podlaskim oraz podkarpackim osiągnięto wynik poniżej tej średniej. Najniższe średnie wynagrodzenie dla personelu administracyjnego zostało odnotowane w województwie podkarpackim i jest to 2 166 zł, czyli 912 zł mniej od wyniku osiągnięto przez województwo lubelskie, gdzie średnia była najwyższa.

Załącznik nr 10. Średnia wysokość wynagrodzenia dla personelu kierowniczego w marcu 2015 r. wg województw [zł]

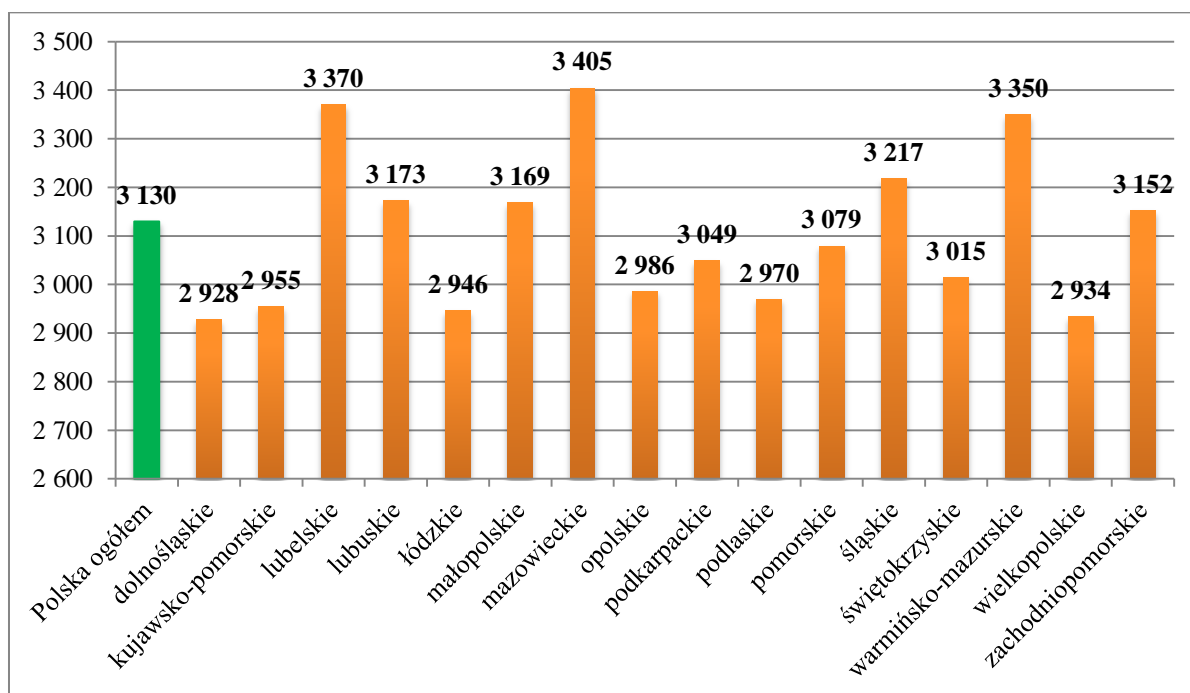
Średnia wysokość personelu kierowniczego w skali kraju wyniosła 5 297 zł. W województwie warmińsko – mazurskim odnotowano najwyższe, średnie wynagrodzenie dla personelu kierowniczego, które wyniosło 5 473 zł, z kolei w województwie świętokrzyskim odnotowano najniższe średnie wynagrodzenie dla personelu kierowniczego i wyniosło ono 4 463 zł. Wysokość średniego wynagrodzenia w pozostałych województwach oscylowała wokół średniej przyjętej dla Polski.

Załącznik nr 11. Średnia wysokość wynagrodzenia dla pracowników socjalnych ogółem w marcu 2015 r. wg województw [zł]

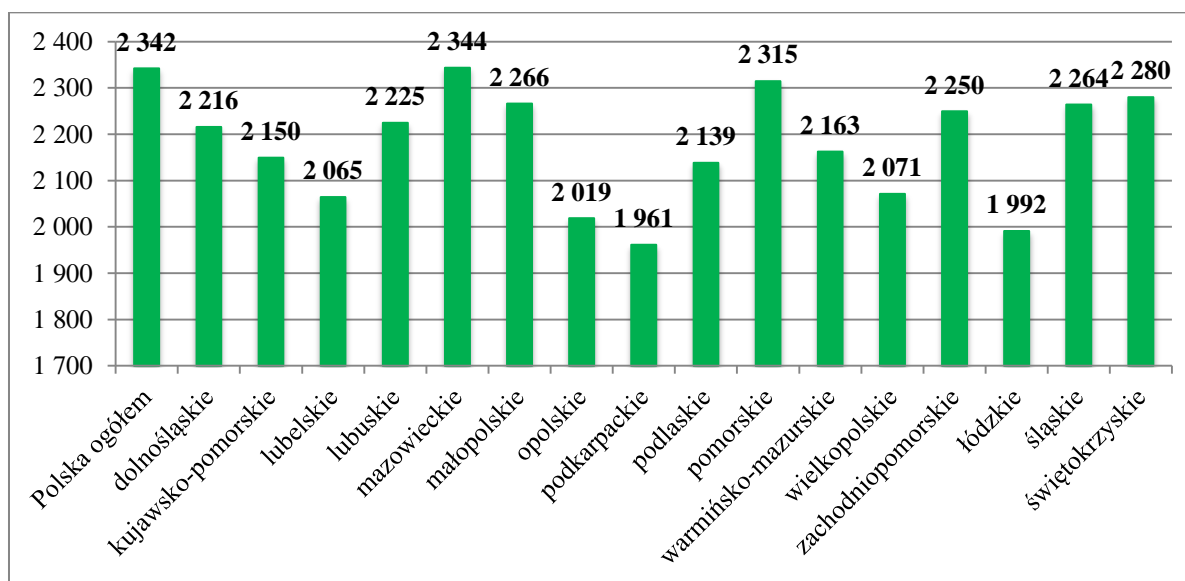
Średnie wynagrodzenie dla pracowników socjalnych w skali kraju wyniosło 3 118 zł. Najwyższa średnia odnotowana została w województwie lubelskim i wyniosła 3 427 zł. Ponadto, powyżej średniej uplasowało się ponad 5 województw: mazowieckie – 3 328zł, warmińsko – mazurskie – 3 364 zł, śląskie – 3 246 zł, lubuskie – 3 156 zł oraz zachodniopomorskie – 3 124 zł. Województwo wielkopolskie uplasowało się na ostatnim miejscu pod względem średniej wysokości wynagrodzenia – 2 911 zł.

Załącznik nr 12. Średnia wysokość wynagrodzenia dla terenowych pracowników socjalnych w marcu 2015 r. wg województw [zł]

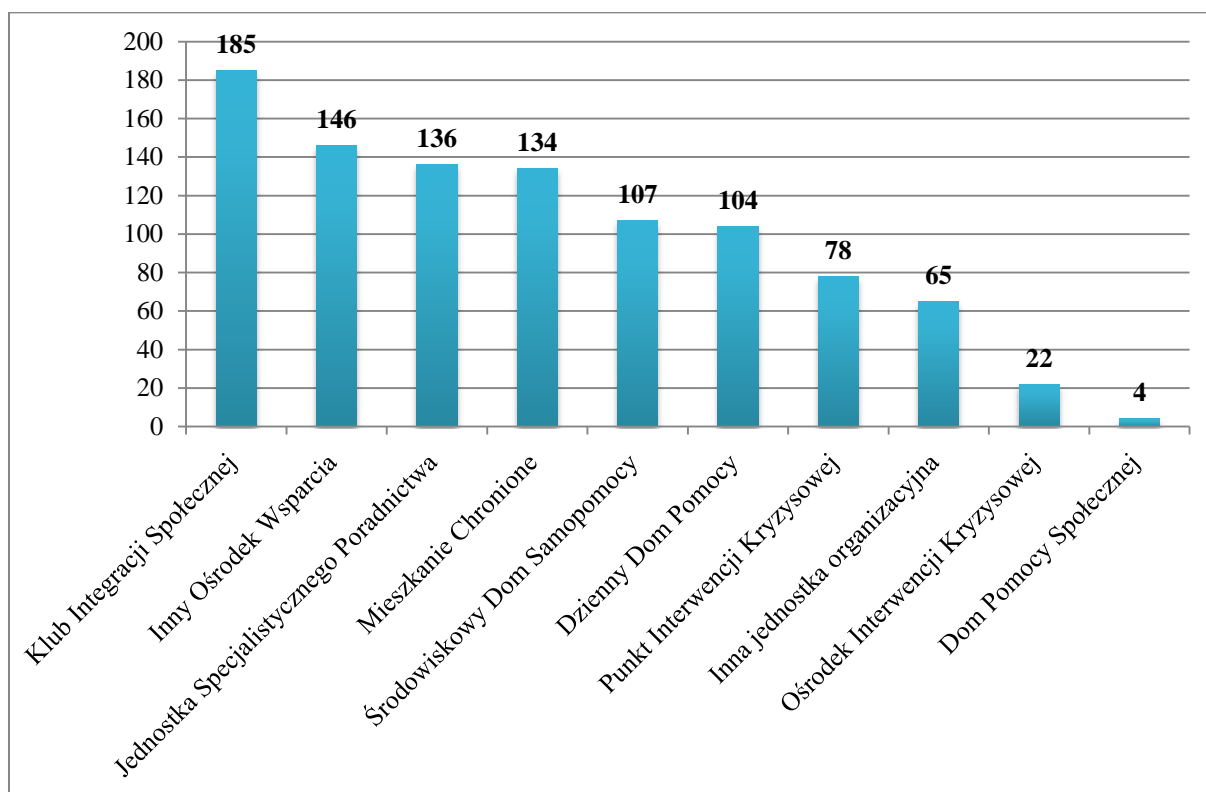
Średnie wynagrodzenie terenowych pracowników socjalnych kształtowało się w przedziale 2 934 – 3 405 zł, z kolei średnia dla Polski wyniosła 3 130 zł. Regionem, które osiągnęło wynik wyższy od tej średniej, było województwo mazowieckie. Średnia wysokość wynagrodzenia wyniosła tam 3 405 zł i było to o 275 zł więcej od średniej dla kraju. Najniższy wynik odnotowany został w województwie wielkopolskim, było to 2 934 zł, jest to o 471 zł mniej od najwyższej średniej.

Załącznik nr 13. Średnia wysokość wynagrodzenia dla innego personelu w marcu 2015 r.
wg województw [zł]

Wynagrodzenie pozostałych pracowników zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej kształtowało się w przedziale 1 961 – 2 344 zł. Średnie wynagrodzenie dla polski, wyniosło 2 342 zł. Średnie wynagrodzenie w województwach mazowieckim i pomorskim, było najwyższe i wynosiło kolejno: 2 344 zł i 2 315 zł. Wysokość średnich wynagrodzeń w pozostałych województwach, oscylowała wokół średniej dla Polski. Najniższe wynagrodzenie, zostało odnotowane w województwie podkarpackim i wyniosło 1 961 zł. Różnica pomiędzy najwyższym a najniższym wynagrodzeniem wyniosła 383 zł.

Załącznik nr 14. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej wchodzące w skład ośrodka pomocy społecznej w 2015 r.*

Najliczniejszą grupą wśród jednostek organizacyjnych pomocy społecznej wchodzących w skład ośrodka pomocy społecznej, były Kluby Integracji Społecznej, na 2 495 ośrodków, które udzieliły odpowiedzi w 185 przypadkach potwierdzono ich funkcjonowanie w ramach OPS. Kolejnymi jednostkami, które mają duży udział w strukturze OPS, są Jednostki Specjalistycznego Poradnictwa oraz mieszkania chronione. Liczba Środowiskowych Domów Samopomocy oraz Dziennych Domów Pomocy funkcjonujących w ramach OPS kształtuje się na podobnym poziomie i jest to kolejno 107 i 104 jednostki na 2 495 gmin, które udzieliły odpowiedzi. Liczba Punktów Interwencji Kryzysowej (PIK) działających przy OPS jest równa 78, zaś Ośrodków Interwencji Kryzysowej jest niższa o 56 jednostek wobec PIK i wynosi 22. Najmniej liczną grupę wśród jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, które wchodzą w skład ośrodka pomocy społecznej stanowiły Domy Pomocy Społecznej.

*dane z 03.2015 liczba ośrodków, które udzieliły odpowiedzi 2 495 - badanie jednorazowe MPiPS.